

De kost van het politieke bestel

2010/34
04 | 05 | 2010

MENSEN

WELVAART

BESCHERMING

De regering is dan toch gevallen. Een vraag die bij velen hierbij opkomt, is wat de kost van ons politiek bestel wel is. Nu is enige schroom gepast om de economische meetlat toe te passen op de democratische instellingen van een land.

Ivan Van de Cloot
Hoofdeconoom
Itinera Institute

De overheid wordt gemakkelijk gelijkgesteld met "overhead" en dan denkt men vaak intuïtief vooral aan kosten. Ook in een bedrijf bestaat deze reflex die enige achterdocht van de mensen die in directe relatie met de klant staan tegenover de hoofdzetel reflecteert. Uiteraard heeft deze argwaan een zekere basis omdat er inderdaad een neiging is tot steeds meer administratieve functies die veraf staan van het eigenlijke "product" van de onderneming. Toch beseft uiteindelijk de meerderheid dat een zekere "overhead" onvermijdelijk is om de boel draaiende te houden. Zo ook is dit het geval in het bestuur van een land. Het is dan wel essentieel de administratie zo doeltreffend mogelijk te voeren en daar ligt het kalf vandaag gebonden.

Economen stellen dat transactiekosten onvermijdelijk zijn om transacties te realiseren maar ze mogen niet excessief zijn. Ondermeer impliceert dit dat er moet gewaakt worden over voldoende concurrentie tussen dienstverleners die transacties mogelijk maken. Een fundamenteel probleem is dat concurrentie vaak niet bestaat voor het politieke beheer. Voor een stukje wel want op het vlak van de gemeenten zou de burger kunnen stemmen met zijn voeten en zelfs op het vlak van de natiestaat wordt dit meer en meer het geval voor zogenaamde foot loose ondernemingen. Ondermeer omdat bij een overheidsmonopolie elke concurrentiedruk ontbreekt, is kosteneffectiviteit niet zelden problematisch. Vaak stelt men onzorgvuldig dat

“

Het is dan wel essentieel de administratie zo doeltreffend mogelijk te voeren en daar ligt het kalf vandaag gebonden.

”

transactiekosten geminimaliseerd dienen te worden. Dit creëert het beeld dat deze betalingen louter verspilling inhouden. Dit idee vertrekt echter verkeerdelijk vanuit de premisse dat markten frictieloos zouden zijn (1). In realiteit zijn

heel wat tussenschakels nodig om markttransacties vlot te laten verlopen.

Om contracten af te dwingen hebben we bijvoorbeeld rechtbanken maar ook een heel gerechtelijk apparaat. Evengoed komen echter ook advocaten en notarissen tussen bij het negotiëren en afdwingen van overeenkomsten. Uitgaven aan transactiekosten zorgen er hopelijk voor dat transacties zo efficiënt mogelijk verlopen. Nobelprijswinnaar Douglas North kwam tot de vaststelling dat al de transactiekostcomponenten oplopen tot bijna de helft van het bruto binnenlands product. Om deze niet te beschouwen als component van de economische welvaart leek hem dan ook al te gortig (2).

Bij een goed geleid bedrijf is er een duidelijke strategie en de bedrijfsstructuren worden helemaal gekneed in functie van dit doel. Een politiek bestel heeft uiteraard wel wat meer om het lijf aangezien er heel wat onenigheid is over de gewenste strategie. Onenigheid die moe-

ilijker een halt toegeroepen kan worden gezien de eigenheid van de democratie. Voor economen is de kans bestaande dat totalitaire regimes op vlak van technische efficiëntie beter scoren, maar dergelijke regimes gaan totaal de mist in op het vlak van allocatieve efficiëntie: er wordt namelijk in dergelijke systemen geen rekening gehouden met de individuele voorkeuren van de burgers.

Er moet geprobeerd worden zoveel mogelijk beleid uit te stippelen op basis van goed onderbouwd beleidsadvies maar in de politiek blijft er meer ruimte voor irrationaliteit dan in een bedrijf. Niet alleen ideologische standpunten kunnen immers een en ander doorkruisen maar ook het opportunistisch motief om herverkozen te raken.

Onafgezien van de inhoudelijke merites van het BHV-dossier blijken de transactiekosten van de “onderneming” België recent erg op te lopen. We moeten goed beseffen dat dit de raderen van de economie minder vlot doet werken. Hoe lager de transactiekosten van het politieke bedrijf, hoe ruimer voor een nuchtere economie de rol van de overheid kan zijn. De Koninklijke Onderhandelaar Dehaene stelde ooit dat het financieringssysteem precies zo complex was gemaakt opdat niemand het zou aandurven om

het in vraag te stellen. Dit kan echter wel excessieve transactiekosten met zich meebrengen die op termijn beginnen door te wegen. Complexiteit is de prijs die men betaalt voor diversiteit, maar het moment komt met rasseschreden dicht wanneer de prijs gewoonweg te hoog wordt.

Een fundamentele vraag vandaag is of de huidige politieke crisis omwille van Brussel-Halle-Vilvoorde ons een kans geeft op een krachtvolle regering in de toekomst of net niet. Afhankelijk van het antwoord zal de huidige turbulentie later geëvalueerd worden. Laten we hopen dat de huidige ontwikkelingen aanleiding geven tot een catharsis zodat de inwoners van dit land alsnog hervormingen mogen verwachten inzake ondermeer pensioenen, overheidsfinanciën en concurrentiekracht zodat ons land structureel een goede plaats blijft om te leven.

Ivan Van de Cloot
Hoofdeconoom

(1) Komesar, N., *Imperfect Alternatives: Choosing Institutions in Law, Economics, and Public Policy*, 1994

(2) Wallis, J., D. North, *Should Transaction Costs be Subtracted from Gross National Product?*, *The Journal of Economic History*, Vol. 48, No. 3, 1988

Onafhankelijke denktank voor duurzame economische groei en sociale bescherming.

ONAFHANKELIJKE DENKTANK

KLARE IDEEËN, KLAAR VOOR ACTIE

Itinera Institute VZW

Leopold II Laan 184d B-1080 Brussel
T +32 2 412 02 62 - F +32 2 412 02 69

info@itinerainstitute.org
www.itinerainstitute.org

Verantwoordelijke uitgever: Marc De Vos, Directeur